

distinguish objective, subjective and characterological aspects. The topicality of professional mobility is due to several reasons that can be divided into external (changes in the environment of human life, which can have a global and individual character) and internal (individual characteristics associated with the orientation of the individual). Professional mobility as a system is a structural set of personal qualities, among which distinguish: independence; purposefulness; goal-setting; critical thinking; social mobility; activity; adaptability; openness; creativity; communicative; competence. Readiness for professional mobility includes activity and subjective criteria. Formation of professional mobility is possible only on the basis of the development of certain competences of a specialist: educational, social, multicultural, value-semantic, methodical. The problem of professional mobility of a specialist is very closely connected with motives and the purpose of activity as the main factor of the manifestation of mobility, therefore the psychological basis of professional mobility of the individual is the dynamism of its motivational, intellectual and volitional processes.

Key words: mobility, professional mobility, professional self-improvement, professional activity, specialist.

УДК 378: 78:37.011.31

DOI 10.31339/2413-3329-2018-2(8)-111-113

Попович Наталія Михайлівна,
доктор педагогічних наук, професор,

Біличко Магдаліна Сергіївна,
асистент,

Бегун-Трачук Лариса Олександрівна,
асистент,

Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО ДОСВІДУ ФАХІВЦЯ З МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті проаналізовано функціональну характеристику професійно-особистісного досвіду фахівця з музичного мистецтва. Доведено, що інформативна функція професійно-особистісного досвіду педагога-музиканта набуває особливого значення в умовах інформатизації освіти, коли одним із головних завдань неперервної мистецької освіти є підготовка високопрофесійних фахівців, які володіють не тільки необхідним комплексом фахових знань, умінь і навичок, а й вільно застосовують інформаційно-комунікаційні технології як один з інноваційних і ефективних засобів професійної діяльності.

Ключові слова: функція, функціональність, професійно-особистісний досвід, фахівець з музичного мистецтва.

Постановка проблеми. Освітні реалії сьогодення вимагають вчасного вивчення, узагальнення, поширення і впровадження оригінальних самобутніх музично-педагогічних ідей, творчих здобутків у масову освітню практику педагогічних і мистецьких колективів, а також уведення в обіг нових понять чи оновлення змісту вже існуючих. Одночасно з набуттям досвіду особистісний розвиток фахівця мистецької сфери передбачає постійне долаання певних видів соціально організованих стереотипів і, натомість, набуття оптимальних, утворення оновлених зразків задоволення професійних, естетичних і життєвих потреб, опанування нових соціальних моделей.

В умовах інтеграції України у світовий і європейський освітній простір дослідження комплексного функціонального значення професійно-особистісного досвіду фахівця з музичного мистецтва має важливе наукове, освітнє і суспільне значення. Адже ефективність професійної діяльності вчителя музики залежить не тільки від володіння певним обсягом знань, а й від уміння оперувати ними, бути готовим змінюватись і пристосовуватись до сучасних освітніх тенденцій і суспільних вимог, оперувати й управляти інформацією, активно і творчо діяти, швидко приймати рішення, навчатись протягом життя, постійно збагачуючи свій професійно-особистісний досвід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі дослідження процесу неперервної професійної підготовки вчителя музичного мистецтва ґрунтуються на положеннях і висновках: сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремь та ін.), теорії неперервної професійної освіти (С. Архангельський, Ю. Бабанський, В. Луговий та ін.), теорії розвитку особистості педагога в умовах неперервної професійної підготовки (С. Гончаренко, Н. Ничкало, С. Сисоєва, І. Федотенко та ін.), особистісно-орієнтованого підходу (І. Бех, О. Бондаревська, М. Чобітько, С. Шандрук, І. Якиманська та ін.), досліджень з проблем технології організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах (О. Глузман, Л. Кондрашова, О. Мещанинов та ін.). Аналіз наукових праць переконує, що деякі аспекти функціональності професійно-особистісного досвіду педагога-музиканта залишаються недостатньо дослідженими,

зокрема: відсутнє чіткий аналіз поліфункціональності цього феномена в сучасних умовах гуманізації, модернізації, глобалізації та інформатизації освіти.

Мета статті: проаналізувати функціональну характеристику професійно-особистісного досвіду фахівця з музичного мистецтва.

Результати дослідження. Функції професійно-особистісного досвіду зумовлені його компонентною структурою. Головна – *фундаментальна* – функція зумовлена інформаційно-мотиваційним компонентом професійно-особистісного досвіду вчителя музичного мистецтва, її сутність полягає у збереженні і переданні знань, умінь і навичок, апробованих (сформованих) у діяльності, тобто у неперервній трансляції досвіду у просторі і часі.

Аналізуючи фундаментальну функцію професійно-особистісного досвіду, необхідно зосередитися на так званій «дисемінації» досвіду. Загалом, поняття «дисемінація» трактується в педагогіці як особливий спосіб поширення й освоєння досвіду, адекватного потребам його реципієнтів. Такий сенс розгляду дисемінації забезпечує поширення інноваційного досвіду в середовищі професійної діяльності вчителів музичного мистецтва, розвиваючи різні елементи інноваційних музично-педагогічних систем і технологій.

Серед основних функцій професійно-особистісного досвіду, насамперед, виокремлюємо *інформативну* функцію, важливу для трансляції досвіду й коригування того, яка інформація для особистості є новою, а яка вже відомою в набутому досвіді. Залежно від специфіки використання змінюється й розуміння взаємозумовленості і взаємовпливу досвіду й інформації як:

- комунікації і зв'язку, у процесі яких усувається невизначеність, так звана, інформаційна ентропія (К. Шеннон);
- міри неоднорідності розподілу матерії та енергії у просторі і часі; міра змін, якими супроводжуються всі процеси, які відбуваються у світі (В. Глушков);
- позначення змісту, отриманого із зовнішнього світу у процесі нашого пристосування до нього і пристосування до нього наших почуттів (Н. Віннер);
- передавання різноманітності (В. Р. Ешбі);

– міри складності структур (А. Моль);
 – універсальної субстанції, яка пронизує усі сфери людської діяльності, є провідником знань і думок, інструментом спілкування, взаєморозуміння і співробітництва, утвердження стереотипів мислення і поведінки (ЮНЕСКО).

Інформативна функція професійно-особистісного досвіду вчителя музики набуває особливого значення в умовах інформатизації освіти, коли одним із головних завдань неперервної педагогічної освіти є підготовка високопрофесійних фахівців, які володіють не тільки необхідним комплексом фахових знань, умінь і навичок, а й вільно застосовують інформаційно-комунікаційні технології як один з інноваційних і ефективних засобів професійної діяльності. Варто також підкреслити, що інформатизація освіти – це один з найважливіших механізмів модернізації освітньої галузі.

Світоглядна функція професійно-особистісного досвіду виявляється в тому, що він синтезує в цілісну і завершену форму систему чинників духовного світу вчителя музики – пізнавальних, емоційно-чуттєвих, естетично-оцінних, вольових. Світогляд забезпечує органічну єдність елементів свідомості шляхом сприйняття й розуміння світу не в координатах фізичного простору й часу, а в соціокультурному вимірі. Перетворення знань на світоглядні установки і переконання пов'язане з формуванням у студентів ставлення до себе як до особистості, а також до того навколишнього середовища, яке формується у процесі діяльності індивіда. Тому формування світогляду створює умови, у яких особистість здатна реалізувати своє ставлення до подій, явищ, принципово оцінюючи їх, висловлюючи власну думку. Це сприяє формуванню єдності світосприймання і діяльності, світогляду і поведінки, а також активної професійної і життєвої позиції.

Комунікативна функція полягає у переданні професійно-особистісного досвіду у процесі підготовки вчителів музики в системі неперервної педагогічної освіти завдяки спадкоємності і формуванню на цій підставі різноманітних способів і типів педагогічно-творчої міжособистісної взаємодії.

І. Сипченко підкреслює, що досвід, якого набуває фахівець у процесі педагогічної діяльності і який лежить в основі професіоналізму вчителя музики, можна визначити як досвід художньо-педагогічного спілкування. Цей феномен дає можливість вчителю музичного мистецтва найповніше реалізувати свої творчі потенції, усвідомити припущені в пізнавальних чи практичних діях помилки, зрозуміти їх причини і забезпечити отримання інформації про міру відповідності своїх дій еталонній моделі [4, с. 135].

Неперервна педагогічна освіта, у найбільш широкому значенні, належить до соціально-конструктивних комунікативних процесів. Оскільки основою музично-педагогічної діяльності є організація взаємодії між вчителем музичного мистецтва і учнями, то однією з найважливіших умов забезпечення її ефективності є розвинена комунікативна культура (культура спілкування). Специфіка спілкування визначається тим, що в його процесі суб'єктивний досвід однієї людини розкривається для іншої (інших). Людина стає особистістю в результаті взаємодії і спілкування з іншими людьми. У загальному вигляді спілкування постає як форма життєдіяльності. Його соціальний зміст полягає в тому, що спілкування є засобом передавання форм культури й набутого досвіду. У процесі набуття професійно-особистісного досвіду вчитель музичного мистецтва критично оцінює результати своєї

професійної підготовки, набуті знання, уміння й навички (з точки зору їх необхідності і достатності), створюючи додаткову мотивацію до професійно-творчого зростання, самовдосконалення й самореалізації, що підкреслює дієвість *мотиваційної* функції досвіду. У процесі професійної підготовки відбувається формування, розвиток і трансформація мотиваційної структури діяльності вчителя музичного мистецтва. Таке формування і розвиток відбуваються у двох напрямках: 1) загальні мотиви особистості трансформуються у професійно-діяльнісні; 2) зі зміною рівня професійно-особистісного досвіду змінюється й система професійних мотивів.

Аналізуючи функціональну характеристику професійно-особистісного досвіду вчителя музики, необхідно підкреслити особливе значення *виховної* функції. Професійно-особистісний досвід постає універсальним фактором виховання і розвитку особистості, зумовлюючи специфічність впливу на формування особистісних і професійних якостей майбутніх фахівців. Ця проблема актуалізується у зв'язку з процесами демократизації й гуманізації педагогічної освіти, переходу до особистісно орієнтованої гуманістичної освітньої парадигми, у реалізації якої провідна роль належить вчителю музичного мистецтва [3, с. 114].

Сучасний вчитель музики має володіти загальною, музичною й педагогічною культурою, бути висококомпетентним професіоналом завдяки високому рівню сформованості його професійно-особистісного досвіду. Специфіка музично-педагогічної діяльності висуває перед учителем музики ряд вимог щодо професійних і особистісних якостей. Останні характеризують інтелектуальну й емоційно-вольову сферу особистості вчителя музики, суттєво впливають на результат професійного становлення і визначають його емоційно-особистісний стиль. Формування професійних і особистісних якостей вчителя музики актуалізує пошук оптимальних форм цього процесу в період навчання в системі неперервної педагогічної освіти.

Стимулююча функція зумовлена частково діяльнісно-практичним, а переважно – професійно-рефлексивним компонентом професійно-особистісного досвіду. Вона характеризує специфіку впливу на неперервне професійне зростання, самовдосконалення, професійно-творчу активність й самореалізацію вчителя музичного мистецтва.

Постійні оновлення і розвиток знань не дають можливості забезпечити вчителя досвідом, якого буде достатньо для його професійної діяльності протягом тривалого часу. Саме тому процеси педагогічної освіти і підвищення кваліфікаційного рівня вчителів музичного мистецтва мають бути неперервними і відповідати новим стратегіям і цілям освіти. Самовдосконалення є вищим рівнем розвитку готовності до самовиховання. Особистісне самовдосконалення є, перш за все, виявом творчо перетворювального ставлення людини до самої себе. Воно, власне, є способом творчої взаємодії особистості, культивування нею самої себе шляхом активної участі в основних сферах соціального життя.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, сутність функціональної характеристики професійно-особистісного досвіду вчителя музики зумовлена його компонентною структурою, що дало можливість визначити роль, послідовність і взаємодію головної, основних і спеціальних функцій в їх логічному взаємозв'язку і розвитку.

Список використаних джерел

1. Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи : монографія / [за ред. І. А. Зязюна]. – К. : Віпол, 2000. – 636 с.
2. Падалка Г. М. Пріоритетні напрями розвитку сучасної мистецької освіти / Галина Микитівна Падалка // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 14 : Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. – К., 2004. – Вип. 1 (6). – С. 15–20.
3. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / [О. М. Пехота, А. М. Старева, О. Є. Олексюк та ін.]; за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.
4. Сипченко І. В. До проблем формування досвіду художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя музики / Ірина Владиславівна Сипченко // Вісн. Житомир. держ. пед. ун-ту. – 2002. – № 9. – С. 135–137.

References

1. Zyazyun, I. A. ed., 2000. *Neperervna profesijna osvita: problemy, poshuky, perspektyvy* [Continuing professional education: problems,

quest, perspectives]. Kiev: Vipol.

2. Padalka, H. M., 2004. Priorityetni napryamy rozvytku suchasnoyi mystets'koyi osvity [Priority directions for the development of contemporary artistic education]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov. Series 14 "Theory and methodology of artistic education"*, 1 (6), pp. 15-20.

3. Pyekhota, O. M., Stareva, A. M., Oleksyuk, O. Ye.; Zyazyun A., Pyekhota O.M. eds., 2003. *Pidhotovka maybutn'oho vchytelya do vprovadzhennya pedahohichnykh tekhnolohiy [Preparation of a future teacher for the implementation of pedagogical technologies]*. Kiev: A.S.K. Publishing House.

4. Sypchenko, I. V., 2002. Do problem formuvannya dosvidu khudozhn'o-pedahohichnoho spilkuvannya maybutn'oho vchytelya muzyky [To the problems of forming the experience of artistic and pedagogical communication of the future teacher of music]. *Bulletin of Zhytomyr State Pedagogical University*, 9, pp. 135-137.

В статті проаналізована функціональна характеристика професійно-особистісного досвіду спеціаліста по музичному мистецтву. Доказано, що інформативна функція професійно-особистісного досвіду педагога-музиканта отримує особливе значення в умовах інформатизації освіти, коли однією з головних задач неперервного художнього освіти є підготовка високопрофесійних спеціалістів, які володіють не тільки необхідним комплексом професійних знань, умінь і навичок, але й вільно використовують інформаційно-комунікаційні технології як одні з інноваційних і ефективних засобів професійної діяльності.

Ключевые слова: функция, функциональность, профессионально-личный опыт, специалист по музыкальному искусству.

The article analyzes the functional characteristics of professional - personal experience of a specialist in musical art. It is stressed, that the effectiveness of professional activity of specialists in the artistic sphere depends not only on the possession of a certain amount of knowledge, but also on the ability to operate with them, to be willing to change and adapt to the modern educational trends and social requirements, handle and manage information, be engaged actively and creatively, make quick decisions, learn throughout life, constantly enriching their professional-personal experience. Simultaneously with the acquisition of experience, personal development of the teacher-musician requires a constant overcoming of certain types of socially organized stereotypes and, instead, finding optimal education updated samples for satisfaction of professional, aesthetic and livelihood needs, learning of new social models. Analyzing the fundamental function of professional-personal experience, it is necessary to focus on the so-called "dissimination" of experience. In general, the concept of "dissimination" is interpreted in pedagogy as a special means of sharing and exploring the experience that meets the needs of its recipients. This sense of dissemination concept ensures the distribution of innovative experience in the environment of professional activity of musical art teachers, developing the various elements of the innovative musical pedagogical systems and technologies. It is proved that the informative function of professional-personal experience of the teacher-musician is of particular importance in the conditions of informatization of education, when one of the main tasks of continuous art education is to train highly qualified specialists who possess not only the necessary complex of professional knowledge and skills, but also freely use information and communication technologies as one of the most innovative and effective means of professional activity.

Key words: function, functionality, personal-professional experience, specialist in musical art.

УДК 378.091.33:364-43:316.72(045)

DOI 10.31339/2413-3329-2018-2(8)-113-117

Пришляк Оксана Юрївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

orcid.org/0000-0003-3108-502X

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У статті розкривається погляд на професійну підготовку фахівців соціальної сфери з позицій необхідності формування полікультурної компетентності як невід'ємної складової професійної компетентності. Полікультурна компетентність соціального працівника – це комплексне, професійно-особистісне утворення, що формується в процесі професійної підготовки на основі толерантності фахівця, характеризується усвідомленням ним власної багатокультурної ідентичності і готовністю до вирішення професійних завдань конструктивної взаємодії з представниками інших культурних груп. Критеріями полікультурної компетентності соціального працівника виступають когнітивний, ціннісно-мотиваційний і діяльнісно-поведінковий рівні.

Ключові слова: полікультурність, полікультурна освіта, полікультурна компетентність, соціальна освіта, фахівець соціальної сфери.

Постановка проблеми. Усвідомлення науковою спільнотою протиріччя між підвищенням рівня поліетнічності соціального середовища, в якому живе і працює людина, та її невідповідності до цих змін призвело до того, що про полікультурність освіти останнім часом усе частіше говорять як про її інтегральну характеристику, яка відповідає сучасним тенденціям соціально-політичного розвитку. За таких умов полікультурність як складова освітнього процесу представляється органічною і необхідною, а успішне функціонування полікультурного суспільства видається неможливим без розвитку ефективної системи полікультурної освіти.

Соціальна робота у сучасній Європі у повній мірі є відображенням різноманітних суспільних процесів і враховує

тенденції до гнучкого й оперативного вдосконалення та адаптації підготовки фахівців соціальної сфери згідно вимог часу. Феномен полікультурної освіти та професійна підготовка соціальних працівників розглядаються як інтенсивні інтеграційні процеси, які пронизують практично всі сторони суспільного життя – від науки і мистецтва до економіки і політики, дають можливість познайомитися з процесами і явищами, що належать різним культурам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні засади полікультурної освіти розкрито у працях В. Аношкіної, В. Болгаріної, В. Борисенкова, Н. Дем'яненко, Л. Горбунової, М. Красовицького, З. Малькової, Ю. Манжосова, С. Сисоевої, Л. Супрунової, А. Сущенко. Зарубіжний досвід полікультурної